

Araştırma Makalesi / Research Article

SAĞLIK HİZMETLERİNİN SUNUMUNDA İDARENİN TAZMİN SORUMLULUĞU

B. İzzet TAŞCI*

ÖZ

Sağlık hizmeti, devletin yürüttüğü geleneksel kamu hizmetlerindedir. Anayasamızın 125. maddesi çerçevesinde idarenin kendi faaliyetlerinden kaynaklanan zararlar dolayısıyla tazmin sorumluluğu bulunmaktadır. Gerek öğretide ve gerekse yargı içtihatlarında sağlık hizmetlerinin sunumunda “idarenin kusura dayanan sorumluluğu”, hizmet kusuru kavramıyla açıklanmaktadır. Türk idare hukukunda “hizmet kusuru” kavramı yargısal içtihatlarla geliştirilmeye devam etmektedir.

Bazı durumlarda idari eylem ile ortaya çıkan zarar arasındaki illiyet bağı kesilmektedir. Bu gibi durumların ortaya çıktığı anda, idarenin tazmin sorumluluğu ortadan kalkmakta veya duruma göre azalmaktadır. Sağlık çalışanları, mevzuatta öngörülen şekilde ve geçerli bilimsel yöntemlerle hastalara müdahale etmek durumundadırlar. Sağlık hizmetinin “eksik, hatalı ve kusurlu” sunumundan dolayı idare tarafından bir tazminat ödenmişse, idarenin organizasyon sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gereken hususlar da ilgili memurlara rücu işlemlerinde dikkate alınmalıdır.

Makalemizde; idarenin ödediği tazminat bedelleri nedeniyle rücu soruşturması yapacak incelemecilere, idari karar mercilerine ve diğer ilgililere mevcut yargı kararları ve literatür çerçevesinde bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

Bu yönde tarafımızdan ilgili mahkeme kararları ayrıntılı olarak taranmış, mahkemelerin konuyu nasıl ele aldıkları izah edilmeye çalışılmış, konu hakkında doktriner görüşlere de rücu işlemlerine karar verecek mercilere yol göstermesi açısından makalemizde yer verilmiştir.

*Sağlık Bakanlığı Başmüfettişi, bizzet.tasci@saglik.gov.tr, ORCID 0000-0001-6469-1056

Bu kapsamda makalemizde öncelikle idari sorumluluk türleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra sağlık hizmetinin sunumuyla ilgili tazminat davalarında husumet konusu ele alınmış, hukuka aykırı müdahale ve tazmin sorumluluğu ilişkisi mevcut yargı kararları da dikkate alınarak irdelenmiştir. Son olarak, rücu işlemlerinde idare tarafından dikkat edilmesi gereken genel hususlara değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hizmet Kusuru, Tazmin, Rücu, Kusur Oranı

LIABILITY OF THE GOVERNANCE FOR COMPENSATION IN THE PROVISION OF HEALTH SERVICES

ABSTRACT

Health public service is one of the traditional public services carried out by the state. Within the framework of Article 125 of the Constitution, the governance is responsible for compensation for detriments arising from its own actions and transactions. In the provision of Public Health Service, the “defective obligations of the administration” is explained with the concept of “public service fault” both in the theory and in the law. The concept of “public service fault” in Turkish Administrative Law has been developed with judicial precedents.

In some cases, the causal link between the administrative action and the resulting damage has been cut. As soon as these situations have arised, the compensation responsibility of the administration has eliminated or decreased depending on the situation. Public health service professionals have to intervene with patients in the manner stipulated in the legislation and with valid scientific methods. If an indemnity has been paid by the administration due to the incomplete, faulty and defective presentation of the public health service, the issues that should be appraised within the vision of the organization’s responsibility.

In our article; it is aimed to provide information to the reviewers, administrative decision makers and other interested parties, who will make recourse investigations due to the compensation costs paid by the administration, within the framework of current judicial decisions and literature.

In this framework, the relevant court decisions have been scanned in detail, we have tried to explain how the courts deal with the issue, and doctrinal views on the subject are included in our article in order to guide the authorities to decide on recourse proceedings.

In this context, our article primarily focuses on the types of administrative responsibilities. Then, the issue of hostility in compensation cases related to the provision of health services was discussed, and the relationship between unlawful intervention and compensation liability was examined by taking into account the existing judicial decisions. Finally, general issues that should be considered by the administration in recourse proceedings are mentioned.

Key Words: Public Service Fault, Compensation, Recourse, Fault Rate

GİRİŞ

Sağlık hizmeti, devletin yürüttüğü “geleneksel” hizmetlerdendir (Günday, 2015: 338). 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun’un 2. maddesi çerçevesinde sağlık hizmetleri, fonksiyonları esas alınarak “koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici” sağlık hizmetleri şeklinde bir tasnife tabi tutulabilir (Bayındır, 2007:554).

Anayasa’nın 125. maddesi “...İdare kendi eylem ve işlemlerinden kaynaklanan zararı ödemekle yükümlüdür.” hükmü gereğince, idarenin kendi fonksiyonlarından kaynaklanan zararlar dolayısıyla tazmin sorumluluğunun bulunduğu kuşkusuzdur. İdare hukuku kapsamında sorumluluk kavramı, “kamu hizmetinin kuruluşunda, düzenlenişinde, işleyişinde; nesnel nitelikli bir bozukluk, aksaklık veya boşluk olması halinde meydana gelen zararların tazmin edilmesi” hususlarını içerir (Atay, 2016: 730-733; Günday, 2015: 369).

Yargıtay’ın 17.04.2007 tarihli bir kararında da görüldüğü üzere, kişilerin idarî eylemlerden kaynaklanan mağduriyeti sadece ekonomik bakımdan uğranılan zararlarla sınırlı olmayıp, idarenin tazmin sorumluluğu, idarenin kişilerin bireysel hak ve çıkarlarını ihlal eden her türlü davranışlarını da kapsar. ¹ Yargı kararlarından da açıkça anlaşılacağı üzere; sağlık hizmetinin sunumu esnasında

¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 17.04.2007, EN: 2007/4-88; KN: 2007/94, Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <http://www.kazanci.com.tr/gunluk/cgk-2007-4-88.htm>

tazmine konu olan zararlar; “maddî zararlar” olabileceği gibi, “manevî zararlar” da olabilir (Çınarlı, 2013: 158-258). Teşhis ve tedavide kullanılan tıbbî cihazların, kimyasal içerikli ilaçların, karmaşık süreçlerden oluşan tıbbî tedavi ve müdahale yöntemlerinin özünde belli riskleri içerdiği kuşkusuzdur. Ancak idarenin, bu gibi faaliyetlerin özündeki riskleri önceden tespit ederek, tazmine konu olabilecek zararların oluşmaması veya oluşacak zararların minimize edilmesi için gereken önleyici/koruyucu tedbirleri alması gerekir.

İdarenin tazmin sorumluluğu, kamu hizmetinin sunulması esnasında kişilerde ortaya çıkan zararların idare tarafından, “idarenin sorumluluğu oranında maddi olarak giderilmesi” anlamına gelir. İdarenin, sağlık hizmetinin sunumu esnasında kendi üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemesi durumunda, kişilerin uğramış olduğu maddî ve manevî zararların tazmin edilmesi, “idarenin tazmin sorumluluğu” hususuyla doğrudan ilgilidir.

1. SAĞLIK HİZMETLERİNİN SUNUMUNDA İDARENİN TAZMİN SORUMLULUĞU AÇISINDAN İDARİ SORUMLULUK TÜRLERİ

Danıştay 23.05.2016 tarihli bir kararında; idarenin kendi eylem ve işlemlerinden kaynaklanan tazmin sorumluluğunu, kamusal faaliyetlerin icrası sırasında kişilerin maruz kaldığı zararın “*idarece tazmin edilmesini sağlayan bir hukuksal kurumdur.*” şeklinde tanımlamıştır.² İdarenin bir eylemi veya işlemi nedeniyle ortaya çıkan zarar dolayısıyla, idarenin hukukî sorumluluğuna gidilebilmesi için; bu zararın “idarî bir faaliyet” sonucu ortaya çıkması ve söz konusu olaya uygulanabilen “idare hukukuna özgü” bir sorumluluk türünün de mevcut olması gerekir (Altay, 2004:273).

1.1. Sağlık hizmetlerinin sunumunda hizmet kusuru

Bir zarar, idarenin sunduğu hizmetin kuruluşunda ve işleyişinde “ortalama standarttan” uzaklaşılmasından kaynaklanıyorsa, bu durum da hizmet kusuru tanımı içinde mütalaa edilebilir (Yayla, 2010:361). İdarenin çalışanları tarafından icra edilmekle birlikte, doğrudan idarî faaliyetleri yürüten kamu görevlilerine yükletilemeyen fiillerden kaynaklanan zararlar nedeniyle “hizmet kusuru” esasları dâhilinde “idarenin tazmin sorumluluğu” ortaya çıkar.

² Danıştay, 15. Daire, 23.05.2016, EN: 2013/5356, KN: 2016/3705. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=208154100&arananKelime=2013/5356>

Sağlık Hizmetlerinin sunumunda “idarenin kusura dayanan sorumluluğu”, gerek öğretide ve gerekse yargı içtihatlarında “hizmet kusuru” kavramıyla açıklanmaktadır (Günday, 2015:369-774). İdarenin, kendi kusurlu eylemlerinden ve işlemlerinden kaynaklanan zararı tazmin etme sorumluluğunun bulunması “kusura dayanan sorumluluk” olarak ifade olunur. İdarenin bir işlem veya eylemi dolayısıyla kusura dayanan sorumluluğu “kural”, kusursuz sorumluluğu ise “istisna” kabul edilmektedir (Gözler ve Kaplan, 2018: 609-610, 694-736). Mahkemelerin belli konularda “kusur karinesini benimsemesi” doktrinde normal karşılanmaktadır (Gözübüyük, 2020:279).

İdarenin sunmuş olduğu kamu hizmetinin “kötü işlemesi, geç işlemesi veya hiç işlememesi” gibi haller, “hizmet kusuru” sayılmaktadır (Günday, 2015:370-373; Gözübüyük, 2020:272-279). Danıştay da 11.07.2005 tarihli bir kararında özetle; kusur kavramını, kamu hizmetlerini yerine getirmekle yükümlü olan idarenin, “kuruluş, işleyiş ve etkinliklerinde görülen eksiklik, hata, aksaklık, düzensizlik, boşluk ve bozukluk olarak” tanımlamıştır. ³Ancak, bu yöndeki Danıştay kararları tetkik edildiğinde; Danıştay’ın dava konusu vakalar bazında, vakaların hizmet kusurunun hangi formuna uyduğuna ilişkin bir değerlendirme yapmadığı (Kızılyel, 2008: 204-205), sadece vakanın hizmet kusuru olarak değerlendirilebilmesine ilişkin kriterleri ele aldığı görülmektedir.⁴

Sağlık hizmetinin sunumunda her ne kadar Anayasa’nın 65. maddesi “Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.” hükmü doğrultusunda malî kaynakların yetersizliği ileri sürülerek bazı hallerde idarenin hareketsiz kalması mümkünse de bu durumun da “hizmet kusuruna sebebiyet vereceği” açıktır (Armağan, 1997:39; Özay, 1996:750).

Hizmet kusuru, anonim ve genel özelliklidir. Kamu görevlilerinin yürüttükleri kamu görevleriyle doğrudan ilgisi olmayan kusurlara ise “kişisel kusur” denilir. Bu manada hizmet kusuru, kamu görevlisinin göreviyle ilgili

³ Danıştay 10. Daire, 11.07.2005, EN: 2003/4798, KN: 2005/4018. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=18257700&arananKelime=10.%20Daire>

⁴ Danıştay 10. Daire, 16.01.2008, EN: 2007/5777, KN: 2008/6696; Danıştay Dergisi (2009) :39-120, ss.312-315. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/yayinlar/dergi/20_05_2019_042753.pdf

olmayan kişisel kusurundan bağımsızdır (Avcı, 2012:114; Günday, 2015: 369-378; Gözübüyük, 2020: 270, 279-281). İdare, kamu hizmetini ifa eden memurların istihdam edilmesinde, görevlendirilmesinde ve denetiminde gerekli hassasiyeti gösterdiğine yönelik kanıt sunsa dahi, eğer ortada bir zarar varsa idarenin tazmin sorumluluğu devam eder. Zira; idarenin sorumluluğu aslı sorumluluktur. Hizmet kusurunda, kusurluluğuna hükmedilen husus personelin şahsı değil, kamu hizmetinin kendisidir (Özçetin, 2015: 353-390).

Türk idare hukukunda “hizmet kusuru” kavramı, yargısal içtihatlarla geliştirilmeye devam etmektedir (Gözübüyük, 2020:281-283; Kaplan, 2004: 173–199; Kızılyel, 2008: 203-240). Kamu hastanelerinde verilen sağlık hizmetinden kaynaklanan zararlar dolayısıyla temel tazmin sorumluluğu devlete aittir. Zira, kamu hastanelerinde görev yapan sağlık çalışanlarıyla hastalar arasında doğrudan bir “sözleşme ilişkisi” yoktur. Bu nedenle kamu sağlık idareleri aleyhine açılacak tazminat davaları “idari yargı mercilerinde” açılır (Hakeri, 2019:803-805).

Zarar gören kişi, eğer hizmetten faydalanan konumundaysa ve kendisine sunulan hizmet de riskli bir nitelik taşıyorsa, tazmin sorumluluğunun ortaya çıkması için dava konusu yapılmış zararın ilgili idarenin “ağır hizmet kusuru” olarak nitelendirilebilecek bir eyleminden kaynaklanıyor olması gerekir (Kaplan, 2004: 173–199). Ancak; bu görüşün kabulü halinde idarenin hizmet vermekten kaçınacağı, bu sebeple tazminat davasına konu olan vakalarda hizmet kusurunun ağırlığından ziyade, hizmet kusuru sayılan durumun tıp bilimi kuralları içinde makul sayılıp sayılmayacağıının tartışılmasının daha doğru olacağı savunulmaktadır (Kızılyel, 2008: 206-207).

“Sağlık hizmetinden yararlananların”, uğradıkları zararlar dolayısıyla idare aleyhine açtıkları davalarda, “hizmet kusurunun bulunup bulunmadığı” yönündeki değerlendirmeyi “kusurun ağırlığı” üzerinden yapan Danıştay’ın, bu yöndeki içtihadını 2015 yılı sonrasında değiştirdiği, Danıştay 15. Dairesinin 18.02.2015 tarihli, EN: 2013/4361, KN: 2015/890 sayılı kararında yer alan “...Bünyesinde risk taşıyan hizmetlerden olan sağlık hizmetinden yararlananın zarara uğraması halinde, bu zararın tazmini, idarenin hizmet kusurunun varlığı halinde mümkün olabilir...” ifadesi çerçevesinde, Danıştay’ın hizmetten yararlanan konumunda olanlar için sağlık hizmetlerinde idarenin sorumluluğu konusunda artık “ağır hizmet kusuru” şartını aramadığı (Akgül, 2016: 269-302) veya söz konusu kararın

bir içtihat değişikliği olduğu ve Danıştay'ın "kusursuz sorumluluk" ilkesine yaklaştığı (Yılmaz, 2019:75) yönünde de görüşler bulunmaktadır.

Odyakmaz ve Keskin; idare aleyhine açılan tam yargı davalarının temyiz merci olduğu dönemde Danıştay 10. Dairesi'nin bu davalarda "ağır hizmet kusuru" şartını aradığını, ancak bu görev Danıştay 15. Dairesine geçtikten sonra verilen kararlarda tazminat değerlendirmesi için "hizmet kusuru" şartının yeterli olmaya başladığı, ameliyat hizmetleri hariç bazı hallerde tazmin sorumluluğunun doğması için basit hizmet kusurunun varlığının yeterli bulunduğu, ancak buna rağmen Danıştay'ın enjeksiyon hatası nedeniyle oluşan bir zarar dolayısıyla verdiği istisnai karar haricinde Danıştay'ın "kusursuz sorumluluk" ilkesine gerekçelerinde yer vermediğini ileri sürmektedirler (Odyakmaz ve Keskin, 2020). Danıştay 10. Dairesinin 24.09.2007 tarihli bir kararında da görüldüğü üzere, Danıştay; ana tıbbî müdahaleler dışındaki birtakım bakım, gözetim ve yan müdahaleler esnasında meydana gelen zararların tazmini söz konusu olduğunda "ağır hizmet kusuru" şartını aramamaktadır.⁵

Bu hususa ilave olarak, Danıştay, "ağır hizmet kusuru" kavramını, söz konusu hatalı idari işlemin veya kusurlu yürütülen hizmetin hukuka aykırılık derecesini tespit etmek amacıyla kullanmaktadır. Danıştay bu hususu, bir idari eylem veya işlemdeki hukukî sakatlığın hizmet kusuru teşkil edebilmesi için "belli bir eşiğin üstünde olması" gerektiği veya "saptanan hukuki sakatlığın bir dereceye kadar ağır ve önemli olması" gerektiği⁶ şeklinde ifade etmektedir (Kalabalık, 2018:279).

Diğer taraftan Sağlık kuruluşlarının denetimindeki eksikler de "hizmet kusuru" yönünden idarenin tazmin sorumluluğunu gündeme getirir. Danıştay, 13.09.1993 tarihli bir kararında; idarenin 'denetim hizmetini yerine getirmemesini' de hizmet kusuru olarak nitelendirmiştir.⁷

⁵ Danıştay 10. Daire, 24.09.2007, EN: 2005/3719, KN: 2007/4316, Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=18343700&arananKelime=10.%20Daire>.

⁶ Danıştay 8. Daire, 08.10.2018, EN: 2016/12644, KN: 2018/5456 Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=348570900&arananKelime=15.%20Daire>

⁷ Danıştay 10. Daire, 13.09.1993, EN: 1993/724, KN: 1993/3146. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://legalbank.net/belge/d-10-d-e-1993-724-k-1993-3146-t-13-09-1993-danistay-10-daيره-karari/529309/>

1.2. Sağlık hizmetlerinin sunumunda kusursuz sorumluluk

İdarî eylem ve işlemler nedeniyle kişilerin uğramış oldukları zararlar konusunda, idare hukukunda idarenin “kusur sorumluluğu” asıl olup, “kusursuz sorumluluk” istisnaîdir (Ermumcu, 2020:30; Yayla, 2015: 27). Sağlık hizmetlerinden kaynaklanan zararlar, idari yargı mercilerince genelde “kusur sorumluluğuna” dayandırılmaktadır (Bayındır, 2007:557). Danıştay, 15.10.1996 tarihli bir kararında idarenin sorumluluğuyla ilgili olarak; idarî hizmetin sunulması esnasında ortaya çıkan zararlar dolayısıyla idari mahkemelerin öncelikli olarak “hizmet kusuru” açısından inceleme yapmasını, hizmet kusurunun belirlenemediği hallerde de mevcut zararın “kusursuz sorumluluk” ilkeleri çerçevesinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin tartışılması gerektiğini, hüküm altına almıştır.⁸

İdare Hukuku anlamında, idarenin “kusursuz” sorumluluğunun geçerli olduğu durumlarda; idarî bir faaliyetle ilişkilendirilen mevcut bir zarar vardır. Ancak, idarenin bu faaliyetin gerçekleşmesinde “doğrudan” bir kusuru yoktur. Hatta idarenin zarar doğuran işlem ve eylemlerinin tamamıyla hukuka aykırı olması da gerekmez (Odyakmaz, Kaymak ve Ercan, 2014: 168). Bu kapsamda, idare tarafından sunulan kamu hizmetinin, hukuka uygun ve özenli olarak gerçekleştirilmesine rağmen, yine de ortaya bir zarar çıkması durumunda, konunun idari yargı mercilerince “kusursuz sorumluluk” ilkeleri açısından değerlendirilmesi gerekebilir.

Kusursuz sorumluluk; Devletin, kendi eylemlerinden kaynaklanan zararları “herhangi bir kusur nedenine dayanmaksızın” tazminle mükellef olmasını ifade eder. İdare Hukuku kapsamında kusursuz sorumluluk; öğretide “Tehlike/Risk/Hasar”, “Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik/Hakkaniyet Nesafet/Fedakârlığın Denkleştirilmesi” gibi ilkelere dayandırılarak izah edilir (Atay, 2016:762-778; Gözübüyük, 2020: 287-299; Öget, 2020:58-66).

Tazmin davasına konu olan bir olayda, ilgili idari yargı mercii tarafından, idarenin “kusursuz sorumlu olduğu” tespit edilirse, bu gibi durumlarda olayla ilgisi olan memurlara daha sonradan rüçû mekanizmasının işletilmesi de mümkün değildir (Güneş ve Gündüz, 2015:10; Odyakmaz ve Keskin 2020: 132-133). Ancak,

⁸ Danıştay 10. Daire 15.10.1996, EN: 1995/482, KN: 1996/5981. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://legalbank.net/belge/d-10-d-e-1995-482-k-1996-5981-t-15-10-1996-danistay-10-daire-karari/530682/>

bu gibi durumlarda da ilgili çalışanların mevcut mevzuata uygun hareket ettiği ve üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirdiklerinin de açıkça ortaya konulması gerekir.

Bu çerçevede; Danıştay'ın sağlık hizmetlerinin sunumunda sağlık hizmetinden yararlananlarda ortaya çıkan zararlarının tazmininde açıkça "hizmet kusuru" şartını esas aldığı görülmektedir.⁹ Ancak, yeni gelişmeler doğrultusunda Danıştay'ın bu yaklaşımını yeniden gözden geçirmesi gerektiği "kusursuz sorumluluk" ilkeleri çerçevesinde de bazı zararların ele alınabileceğine ilişkin görüşler de ileri sürülmektedir (Baş, 2003: 72-88; Odyakmaz ve Keskin, 2020; Yaşar,2008: 201-220). Anayasa Mahkemesinin 19.10.2021 tarihli, 2017/17310 başvuru numaralı Hakan YAKAR kararında; başvurucunun diğer iddialarının yanı sıra, sağlık hizmetinin sunumunda "idarenin kusursuz sorumluluğu" iddiasının da mahkemelerce tartışılmamasının ve iddiaların mahkeme kararlarında gerekçelendirilerek karar verilmemesinin "kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı" çerçevesinde "hak ihlali" sayılması, dikkat çekicidir.¹⁰

Diğer taraftan kamu sağlık personelinin yani kamu hastanelerinde sağlık hizmetini sunanların sağlık hizmetinin sunumu esnasında gördükleri zararlar Danıştay'ın yerleşik içtihadı gereği "kusursuz sorumluk" ilkesi çerçevesinde idare tarafından tazmin edilmekte, ancak bu konuda aynı sağlık personeline Sosyal Güvenlik Kurumları tarafından da bir bedel ödenmişse bu bedel, tazmin bedelinden mahsup edilmektedir (Öget, 2020:65).

1.3. Sağlık hizmetinin sunumunda idarenin tazmin sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan nedenler

İdarenin, hizmet kusuru nedeniyle tazmin sorumluluğundan söz edilebilmesi için, özel hukukta olduğu gibi kamu hukukunda da üç şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bunlar; "idarenin memurları vasıtasıyla gerçekleştirdiği bir idarî eyleminin bulunması, söz konusu eylemin sonucunda bir zararın ortaya çıkması ve idari eylem ile zarar arasında uygun bir illiyet bağının" bulunmasıdır

⁹ Danıştay 15. Daire., 08.10.2015, EN: 2015/6119, KN: 2015/5733. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=144249600&arananKelime=15.%20Daire>

¹⁰ Anayasa Mahkemesi, 19.10.2021, BN: 2017/17310. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/17310>

(Atay, Odabaşı ve Gökcan, 2010; Gözler ve Kaplan, 2018: 714-720; Gözübüyük, 2020-299-305; Yıldız, 2016:135-178; Yılmaz, 2019:71-75).

Sağlık hizmetinin sunumu esnasında ortaya çıkan zarar ile zarara neden olan idari eylem arasında, hayatın olağan akışına göre bir bağ bulunması gerekir (Günday, 2015:384; Öget, 2020: 67,100). Sağlık hizmetinin sunumunda söz konusu bu tespitin yapılması çoğu zaman “teknik ve tıbbî bilgi” gerektirdiğinden, mahkemelerce konunun uzmanlarından “uzman mütalaası” alınması veya “bilirkişi” görüşlerine müracaat edilmesi yoluna gidildiği görülmektedir (Kızılyel, 2008: 216; Yılmaz, 2019:193). Bazı durumlarda idari eylem ile ortaya çıkan zarar arasındaki illiyet bağı kesilmektedir. Bu durumların ortaya çıktığı anda idarenin tazmin sorumluluğu ortadan kalkmakta veya duruma göre azalmaktadır (Günday, 2015:384-385; Ermumcu, 2020:75-145).

1.3.1. Sağlık hizmetinin sunumunda mücbir sebepler

Herhangi bir şekilde önlenemeyen, idarenin kendi eylemi dışında gerçekleşen olağanüstü durumlar “mücbir sebep” olarak adlandırılır. Bir durumun mücbir sebep sayılabilmesi için “öngörülememesi, önlenememesi ve mutlak olması” gerekir (Gözler ve Kaplan, 2018: 722; Gözübüyük, 2020:305-306; Yıldırım, 2019: 1520-1538).

Bir kamu hastanesinde yapılmakta olan ameliyat esnasında meydana gelen deprem nedeniyle hastanın ölmesi vakasında, idarenin verdiği sağlık hizmeti ile ölüm olayı arasındaki illiyet bağı deprem sebebiyle kesildiği için burada idarenin doğrudan tazmin sorumluluğundan bahsedilemez. Ancak, idarenin alacağı veya almış olması gereken tedbirlerle oluşan zararı önleme imkânı varsa, sağlık hizmetini veren idare sorumluluktan tümüyle kaçınmaz.

1.3.2. Sağlık hizmetinin sunumunda umulmayan/beklenmeyen hâller

Beklenmeyen hâl de tıpkı mücbir sebep gibi idarenin kendi iradesi dışında gerçekleşmektedir. Beklenmeyen hâlin mücbir sebepten tek farkı, idarenin kendi faaliyeti içinde meydana gelmiş olmasıdır. Beklenmeyen hâlin mevcut olması, idarenin kusur sorumluluğunu ortadan kaldırmakla birlikte “kusursuz sorumluluğunu” ortadan kaldırmaz (Gözler ve Kaplan, 2018: 724; Gözübüyük, 2020:305-306).

Bir hastanenin elektrik trafosunda oluşan kontak sonucu ortaya çıkan yangın umulmayan/beklenmeyen hâle örnek olarak gösterilebilir. Hastaların bir kısmı bu olaydan zarar görmüşse, olayın çıkışında beklenmeyen bir hâl söz konusu olduğundan idarenin kusur sorumluluğuna gidilemez. Bununla birlikte oluşan zarar nedeniyle idarenin kusursuz sorumluluğunun bulunduğu kuşkusuzdur.

1.3.3. Sağlık hizmetinin sunumunda mağdurun kendi kusuru

Sağlık hizmetinin sunumunda ortaya çıkan zarar, mağdurun kendi kusurundan kaynaklanmışsa, ortaya çıkan zarar ile idari eylem arasındaki illiyet bağı kesildiğinden dolayı, idarenin sorumluluğu ortadan kalkar veya idarenin sorumluluğu zarar görenin kendi kusuru oranında azalır (Gözler ve Kaplan, 2018: 725; Gözübüyük, 2020:306-308; Günday, 2015: 385).

Hastanın, kendi vücudunda bulunan tıbbî cihaz uygulamalarını ilgili görevlilerce fark edilmeden kendisinin çıkarması sonucu zarar görmesi, bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Ancak idarenin, bu durumu önlemeye yönelik önceden bir tedbir alması gerekir. Danıştay, 24.09.2007 tarihli emsal bir kararında; zarar görenin kendi kusurundan kaynaklanmakla birlikte, idare tarafından zararın ortaya çıkmamasına yönelik gerekli önleme tedbirlerinin alınmadığı bir vakada, idarenin sorumluluğuna hükmetmiştir.¹¹

1.3.4. Sağlık hizmetinin sunumunda üçüncü kişilerin kusuru

İdari faaliyet esnasında meydana gelen zarar, üçüncü kişilerin eylemlerinden kaynaklanmışsa, zarar ile idari faaliyet arasındaki illiyet bağının kesildiği oranda idarenin sorumluluğu ortadan kalkar veya azalır (Ersöz, 2012:107; Gözler ve Kaplan, 2018: 727; Gözübüyük, 2020:308-309). Hastanede yatmakta olan bir hastaya bağlı olan cihaza, hastanın ziyaretine gelen bir kişinin müdahale etmesi sonucu hastanın zarar görmesi örneğinde böyle bir durum söz konusudur.

1.3.5. Sağlık hizmetinin sunumunda kişisel kusur

Kişisel kusur, idarenin sunmuş olduğu kamu hizmetinden ayrılabilen kusurdur (Gözübüyük, 2020:279). Sağlık personelinin, idare tarafından sunulan kamu hizmetiyle ilgili olmayan, hizmetten ayrılan şahsî kusurları, idarenin

¹¹ Danıştay 10. Daire, 24.09.2007, EN: 2005/3719, KN:2007/4316. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=18343700&arananKelime=10.%20Daire>

doğrudan tazmin sorumluluğunu gerektirmez (Gözler ve Kaplan; 2018: 682-693; Günday, 2015: 374-375).

Kamu görevlisinin yürütmekte olduğu görevine yabancı ve konusu suç teşkil eden kişisel eylemleri, idarenin sorumlu olması sonucunu doğurmaz (Gözübüyük, 2020: 283). Ancak, suç teşkil eden eylem sağlık personelinin yürüttüğü idari görevi kapsamında işlenmiş ya da yapılan idari görev ve kullanılan yetki, suçun işlenmesini kolaylaştırmışsa; idare, yine de bu eylemden sorumlu olacaktır. Sağlık personelinin göreviyle ilgisi olmayan, tamamen görev mahalli dışında işlediği ve sahip olunan yetkinin suçun işlenmesini kolaylaştırmadığı fiilleri, idarenin tazmin sorumluluğu dışındadır. Hastane otoparkında araç park etme tartışması sonucunda sağlık personelinin bir hastayı darp etmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Söz konusu olayda hastanın darp edilmesi ile sağlık hizmetinin sunumu arasında bir nedensellik ilişkisi yoktur. Dolayısıyla kişisel manada Türk Ceza Kanunu çerçevesinde ele alınması gereken bu olayda idarenin sorumluluğundan söz edilemez.

Hizmet kusuru kavramı, yargısal içtihatlarla kişisel kusur kavramı aleyhine sürekli genişlemektedir. Danıştay 10. Dairesi'nin 25.12.1995, EN: 1995/3058, KN: 1995/6698 sayılı örnek bir kararında da vurgulandığı üzere sağlık hizmetinin kötü verilmesi, sağlık personelinin kişisel bir kusurundan kaynaklansa dahi idarenin tazmin sorumluluğu gündeme gelir (Baş, 2003:83). Bir başka ifadeyle; kamu hizmeti verilirken sağlık çalışanlarının görevle ilgili şahsi kusurları nedeniyle ortaya çıkan zararlarda "idarenin tazmin sorumluluğu" tamamıyla ortadan kalkmaz (Baş, 2003: 72-88; Gözübüyük, 2020:280-281).

2. SAĞLIK HİZMETLERİNİN SUNUMUNDAN KAYNAKLANAN ZARARLAR NEDENİYLE AÇILACAK TAZMİNAT DAVALARINDA HUSUMETİN YÖNLENDİRİLECEĞİ TARAF

Anayasanın 129/5 maddesinde "Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir." denilmek suretiyle dava açılırken husumetin yöneltileceği tarafa işaret edilmiştir. Devlet Memurları Kanunu'nun 13. maddesinde de "Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu

görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar. Kurumun, genel hükümlere göre rücu hakkı saklıdır.” hükmü bulunmaktadır.

Zikredilen mevzuat çerçevesinde; ‘idari eylemlerden kaynaklanan’ zararlar nedeniyle kamu görevi yapan memurlara değil, sadece idare aleyhine tazminat davası açabileceği açıktır. Ancak; kamuda çalışan hekimler aleyhine doğrudan hukuk mahkemelerinde açılan malpraktis davalarında Yargıtay 2011 yılı öncesinde vermiş olduğu kararlarda kamuda çalışmakla birlikte sağlık hizmeti sunan kişinin dava konusu olayda kişisel kusurunun bulunup bulunmadığının araştırılmamasını bozma sebebi sayıyor ve buna göre de adlî mahkemeler, doğrudan kamuda çalışan hekimler aleyhine açılan tazminat davalarında eğer davacı taraf “hekimin kişisel kusurlu” olduğunu iddia ediyorsa, işin esasına girerek bu tür davaları husumet yönünden reddetmeyerek davayı kabul ediyordu.¹²

Bu durumda; aynı konuda hem idare mahkemelerinde idare aleyhine “hizmet kusuru” iddiasıyla, hem de hukuk mahkemelerinde kamuda çalışan hekim aleyhine “kişisel kusur” iddiasıyla “aynı vaka için” yürütülen iki davaya tesadüf ediliyordu. Ancak; Yargıtay’ın 01.02.2012 tarihli, EN: 2011/4-592, KN: 2012/25 sayılı kararı çerçevesinde, kamu hastanelerinde görev yapan sağlık çalışanlarına görevleriyle ilgili olarak hukuk mahkemelerinde doğrudan tazminat davası açılmasının önü kapanmıştır.¹³

Hizmet içinde kamu görevlilerinin kişisel kusurunun bulunduğu davalarda “idarî yargı yerlerinin görevli olduğu” Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarıyla da teyit edilmiştir.¹⁴ Bu durumda sağlık çalışanlarının ‘hizmetten ayrılabilir nitelikli’ veya ‘doğrudan kendi kişisel kusurundan kaynaklanan’ tıbbî hatalarla ilgili dahi olsa bu konuda açılacak tazminat davalarının “idarî yargı mercilerinde” açılması zorunlu hale gelmiştir.

İdare, aleyhine tam yargı davası açıldığında; gerekli savunmayı yapabilmek, savunmada eksik bir taraf bırakmamak için tıbbî müdahaleyi yapan sağlık personelini de öncelikli olarak bu durumdan haberdar etmeli, davaya müdahil

¹² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 17.10.2007, EN: 2007/4-640, KN: 2007/725. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=30875>

¹³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 01.02.2012, EN: 2011/4-592, KN: 2012/25. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <http://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=14142>

¹⁴ Uyuşmazlık Mahkemesi, 04.04.1997, EN: 1997/16, KN: 1997/15. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, Resmî Gazete 18.05.1997/22993, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22993.pdf>

olabileceği hususu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 63. maddesi "*Dava kendisine ihbar edilen kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı olan taraf yanında davaya katılabilir.*" hükmü ile Borçlar Kanunu'nun 73/2. maddesi "*Tazminatın ödenmesi kendisinden istenilen kişi, durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirmek zorundadır....*" hükümleri çerçevesinde ilgili personele mutlaka hatırlatılmalıdır. Bu çerçevede; aleyhine açılan tam yargı davalarında idare, ilgili sağlık personeline bildirimde bulunarak, davaya "müdahil olarak" katılmasını sağlamalıdır. Zira, bu davaların kaybedilmesi durumunda, idarenin ödenen tazminat bedelini ilgili personele rücu etmesi gündeme geleceğinden, ilgili sağlık personelinin idare aleyhine açılan tam yargı davasında ileri sürülen iddia ve ithamlardan haberdar olarak savunmaya katkı yapmasına da imkân tanınmalıdır.

Böylelikle her ne kadar sağlık hizmetinin hatalı veya eksik sunumu nedeniyle açılan tam yargı davası idare aleyhine açılmışsa da sağlık hizmetini sunan personelin de ileride rücu davasıyla karşılaşabilme ihtimali çerçevesinde ilk elden savunmaya katkı sunması sağlanacaktır. Ayrıca, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi çerçevesinde mahkemeler de ilgililere resen ihbar yapmak durumundadırlar.

3. HUKUKA AYKIRI TIBBÎ MÜDAHALE ve TAZMİN SORUMLULUĞU İLİŞKİSİ

Tıbbî müdahalelerin "hukuka uygun olması için" bir takım temel şartların yerine getirilmesi zorunludur. Tıbbî müdahaleyi gerçekleştirecek kişinin, tıp mesleğini icraya yetkili bir kişi olması, hastaya uygulanacak tıbbî müdahalenin güncel tıbbî literatüre uygun olarak gerçekleştirilmesi, hastaya tatbik edilecek tıbbî işlemler için hastanın onamının alınmış olması ve bu şekilde yapılacak tıbbî müdahale için de geçerli bir gerekçenin (*endikasyonun*) olması şarttır (Hakeri,2019:235-487). Bu şartların sağlanamaması halinde; tıbbî müdahaleyi gerçekleştiren sağlık çalışanlarının; idarî, malî ve cezaî sorumlulukları gündeme gelir.

Yargı mercilerince; sağlık çalışanlarının yapmış oldukları tıbbî müdahaleler esnasında, ellerinde olmayan nedenlerle ortaya çıkan "istenmeyen" sonuçlar, "komplikasyon" olarak değerlendirilmektedir. Ancak, sağlık çalışanları tarafından olası sonuç öngörüldüğü halde, gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda ortaya çıkan ilave durumlar da malpraktis (tıbbî kötü uygulama) olarak kabul

edilir.¹⁵ Eğer “komplikasyon”; zamanında fark edilmezse, fark edilmesine rağmen gerekli önlemler alınmazsa, fark edilip önlem alınmasına rağmen, yerleşmiş tıbbî standartlara uygun ek tedavi yapılmazsa, “malpraktis” söz konusu olur (Gökcan, 2014: 989; Öget, 2020:30-36).

Tıbbî yönden, sağlık hizmeti sunumunun sınırları ile tıbbî müdahaleler sonucu ortaya çıkan komplikasyonların sınırları “bilimsel standartlara göre” çizilmiştir. Hangi tıbbî müdahalede, hangi istenmeyen sonucun ortaya çıkabileceği ve istenmeyen sonuç ortaya çıktığında da tıbben yapılması gereken eylemler, bilimsel veriler ve tıbbî literatür çerçevesinde değerlendirilmelidir (Öget, 2020:21-24, 30-36; Yılmaz, 2019:17).

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi’nin 14.10.1974 tarihli, EN:1974/2637, KN:1974/2492 sayılı kararında da vurgulandığı üzere; bir meslek veya sanat erbabının, kendi meslek ve sanatını icra ederken, kesinlikle bilmesi gereken bir konuyu bilmemesi veya zararın önüne geçmek için gerekli bilimsel tedbirleri ihmal etmesi sebebiyle zarara neden olması durumunda, bu kimse; meydana gelen zarardan dolayı sorumlu olacaktır. Ancak, “genel olarak kabul görmeyen” bilim kurallarına uymama, sağlık personelinin sorumluluğunu gerektiren bir kusur olarak değerlendirilmez. Sağlık çalışanları tarafından hastalara yapılan tıbbî müdahaleler beklenen iyi sonucu vermemiş olsa bile, eğer söz konusu hastalara tıp biliminin geçerli bütün kurallarına uygun bir tıbbî müdahale yapılmışsa, artık sağlık personeli, ortaya çıkan istenmeyen sonuçtan dolayı sorumlu tutulamaz. Hekimin çalıştığı yer ve diğer tıbbî imkânlarla ulaşabilme durumu da ayrıca değerlendirilmez (Kaya, 2012; 45-82).

Cezai açıdan ise hekim, hafif kusurlarından dahi sorumludur. Kusurun derecesi cezanın belirlenmesinde ve takdir edilmesinde kendisini gösterir (Hancı, 1995:231). Yargıtay; trafik kazası geçiren multitravmalı bir hastanın akciğer embolisi sonucu ölümüyle ilgili olarak vermiş olduğu 09.12.2014 tarihli kararında; bilirkişi raporları doğrultusunda hastanın önlenemeyecek, engellenemeyecek şekilde ortaya çıkan bir akciğer embolisi nedeniyle ölümünden dolayı ilgili doktorların sorumlu tutulamayacağını, ancak somut durumun gerektirdiği

¹⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 23.06.2004, EN:2004/13-291, KN:2004/370. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://www.fulllegal.com/karar-arama/yargitay-kararlari/yargitay-hukuk-genel-kurulu-200413-291-esas-2-10753139>

önlemleri almayan, görevlerini tam olarak yerine getirmeyen ve hastayı erken taburcu eden memur statüsündeki doktorların eylemlerinin TCK 257/2 maddesi kapsamında “görevi ihmâl” suçunu oluşturduğu sonucuna varmıştır.¹⁶

Bu doğrultuda hiçbir hekim, ‘eğer önüne gelen hastaya tıbbî müdahalede bulunsaydı dahi, hastada ortaya çıkan istenmeyen sonucun yine de ortaya çıkacağını’, ileri sürerek hastaya gereken tıbbî müdahalede bulunmaktan kaçınmaz ve sorumluluktan kurtulamaz. Bu durumda idarenin tazmin sorumluluğu ortaya çıkar ve söz konusu fiilden dolayı idarenin idari yargı mercileri tarafından tazminat ödemeye mahkûm edilmesi durumunda, ödenen tazminat bedelinin ‘kusuru oranında’ sorumlu personele rücu edilmesi hususu gündeme gelir.

4. ÖDENEN TAZMİNAT BEDELLERİNİN SAĞLIK ÇALIŞANLARINA RÜCU EDİLMESİ İŞLEMLERİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN GENEL HUSUSLAR

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 13. maddesi ile Anayasa’nın 40., 125. ve 129. maddeleri çerçevesinde, devletin yürütmekle yükümlü olduğu kamusal faaliyet ve hizmetler nedeniyle ortaya çıkan zararlar dolayısıyla, “kişilerin uğradıkları zararların tazmini için” önce idare aleyhine dava açılması ve devletin bu şekilde bir tazminat ödemesi durumunda da daha sonra bu olayda “kusurlu” görülen kamu görevlilerine ödenen tazminat bedelinin rücu edilmesi gerektiği açıktır. Danıştay, idari faaliyet esnasında “kişisel sorumluluğu” tespit edilen kamu görevlilerine meri mevzuat çerçevesinde idarenin rücu işlemlerini başlatmasının Anayasa’dan kaynaklanan bir zorunluluk olduğu yönünde¹⁷ çok sayıda hüküm tesis etmiştir (Güneş ve Gündüz, 2015:7-19).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 71. maddesinde “Kamu zararı”, “*Kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması*” olarak tanımlanmıştır. Söz konusu kanun metninde ifade edilen kamu zararının, kamu görevlilerinin yürütmüş

¹⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 09.12.2014, EN: 2014/103, KN: 2014/552. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/cgk-e-2014-12-103-k-2014-552-t-09-12-2014>

¹⁷ Danıştay 12. Daire, 26.09.2012, EN: 2009/4964, KN: 2012/5278. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=45407700&arananKelime=12.%20Daire>
Danıştay 5. Daire 10.11.1997, EN: 1995/3611, KN:1997/2485. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=17513700&arananKelime=5.%20Daire>

oldukları idari faaliyet esnasında “kendi kusurlarından kaynaklanan zarar” olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu görevlisinin bir olaydaki şahsî kusurunun saptanması, söz konusu olay nedeniyle tazminat ödeyen idarenin ödediği tazminatı, memura rücu edebilmesi için önemlidir (Gözübüyük, 2020:283). Kamu zararından söz edebilmek için; ortada kamu görevlisinin “hukuka aykırı” bir işlem veya davranışının olması, bu eylemler nedeniyle kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunması, kamu görevlisinin söz konusu davranışı ile zarar arasında bir sebep/sonuç ilişkisi bulunması gerekmektedir (Orulluoğlu, 2012).

“Devlete ve Kişilere Memurlarca Verilen Zararların Nevi ve Miktarlarının Tespiti, Takibi, Amirlerinin Sorumlulukları, Yapılacak Diğer İşlemler Hakkında Yönetmelik” tazminat ödemesine esas idari eylem ve işlemlerde kamu görevlilerinin kusurunun tespit edilmesi halinde kendilerine rücu edilmesinin şartlarını da belirlemiştir.

Buna göre mezkûr yönetmeliğin; “Zararın ve Miktarın Tespiti” başlıklı 7. maddesinin son paragrafında rücu işlemlerinde takip edilecek yöntemden bahsedilmekte ve aynen; “Madde 7 – Memurun kasıt, ihmâl veya tedbirsizliği sonucu idarenin malca uğradığı zararın ilgili tarafından rayiç bedel üzerinden ödenmesi esastır. Zarara uğrayan Devlet malının rayiç bedelinin tespitinde aşağıdaki usul ve esaslar uygulanır.....Memurların 5 inci maddenin (a) fıkrasında tanımlanan hizmet kusurlarından doğan zararların miktarı kurum ve kuruluşların en üst yöneticilerinin belirleyeceği iki kişi ile zarara sebebiyet veren memurun ilk amirinden oluşan 3 kişilik bir heyet tarafından tespit edilir.” denilmektedir.

Kamu görevlisinin zarara neden olan hukuka aykırı eyleminin “ya yargı mercileri tarafından ya da idare tarafından” usulüne uygun olarak yaptırılmış bir inceleme/soruşturma neticesi tespit edilmesi gerekir. Dolayısıyla; idarenin meydana geldiğini iddia ettiği “kamu zararını” sağlık personeli memura rücu edebilmesi için, memurun “kusur oranını” tayin ve tespit ettiği somut verilere ve tespitlere dayanan objektif, müstakil bir “inceleme/tazmin raporu” düzenlemesi hukukun ve hakkaniyetin gereğidir.

Söz konusu “inceleme/tazmin” raporlarının düzenlenmesi esnasında konu hakkında daha önce verilmiş bir mahkeme kararı varsa ilgili mahkeme

kararlarına dayanak teşkil eden bilirkişi raporlarının da dikkate alınması gerektiği kuşkusuzdur. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 06.03.2019 tarihli kararında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 62. maddesine atf yaparak; sağlık personelinin kusur oranı belirlenmeden, oluşan zararın tamamından sorumlu tutulmasını ve ortada sağlık personelinin kusur sorumluluğunu belirten bir bilirkişi raporunun olmamasını bozma sebebi saymıştır.¹⁸

Yargıtay, 25.01.2018 tarihli bir diğer kararında rücu davalarında, davalının kusur oranının belirlenmesi gerektiğini, sağlık personelinin tedavi sırasında ortaya çıkan zararda kusurunun olup olmadığını, eğer kusuru varsa kusur oranı konusunda Bilirkişi Raporu alınmasını ve bunun sonucuna göre sorumluluk kapsamının belirlenmesi gerektiğini de hüküm altına almıştır.¹⁹ Bu sebeple rücu işlemine esas inceleme/soruşturma yapılırken, idareden kaynaklanan nedenler ve işlemi yapan personele atfedilebilecek hususların adil ve orantılı bir şekilde irdelenmesi ve gerekçelendirilmesi önemlidir.

İdarece ödenen tazminatın memura rücu edilebilmesi için memurun yaptığı eylemin hukuka aykırı olması yanında, tazminat ödenmesi nedeniyle oluşan kamu zararının “kamu görevlisinin kasıt, kusur ve ihmalden” kaynaklanmış olması da gerekir (Orulluoğlu, 2012: 213). Yargıtay’a göre; “kast ve ihmâl” haksız eylem sorumluluğunun iki ayrı çeşidini oluşturur. Bu nedenle ihmali bir davranış da “sorumluluğu gerektiren hukuka aykırı bir eylem” niteliği taşıyabilir. Zararlı sonuç istenmemekle beraber, işlemde gerekli dikkat ve özenin gösterilmemesi durumunda ilgili memurun ihmali olduğu kabul edilir.²⁰

Danıştay 12. Dairesi'nin 20.01.1970 tarihli, EN:1968/1043, KN:1970/104 sayılı kararında da vurgulandığı üzere; kamu görevlilerine doğrudan izafe edilebilecek bir kusur bulunmaksızın da hizmet kusuru ortaya çıkmış olabilir (Evren, 2011, 181). Memurun kişisel kusuruna ilişkin bir tespit yapılamamışsa artık memurun kişisel kusuru ileri sürülerek oluşan zarardan dolayı sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır (Akyılmaz, 2011:61-78).

¹⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 06.03.2019, EN: 2016/16776, KN: 2019/1236. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>

¹⁹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 25.01.2018, EN: 2016/4400, KN: 2018/433. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>

²⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.02.2014, EN: 2013/4-579, KN: 2014/155. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <http://kazanci.com.tr/gunluk/hgk-2013-4-579.htm>; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 10.12.2003, EN: 2003/11-756, KN: 2003/743. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://www.eyavuz.av.tr/>

Öğretide kusurun “hukuk düzenince kınanabilen bir davranış” olduğuna yönelik vurgu vardır (Deniz, 2021:194; Odyakmaz ve Keskin 2020:60). Bir davranışın hukuk düzenince kınanmasının sebebi, “*o davranışın, belirli koşullar altında bireylerden beklenen ortalama hareket tarzından sapmış*” olmasından kaynaklanmaktadır.²¹

“Organizasyon kusuru, mevzuat muğlaklığı veya eksikliği, teçhizat eksikliği veya yetersizliği, iş yoğunluğu, uzman veya yetkili personel eksikliği” gibi doğrudan idareye “hizmet kusuru” kapsamında atfedilecek nitelikte herhangi bir kusur saptanamadığı ve tazminat ödenmesine sebep olan zararın tamamen memurun yapması gereken fiilleri yapmaması nedeniyle ortaya çıktığı veya zararın “memurun tamamen kişisel kusuruna dayandığı” durumlarda, “ödenen tazminat bedelinin tamamının” ilgili sağlık personeline rücu edilmesi gerekir.

İdarenin tazminat ödediği davalar nedeniyle, doğrudan memurun maaşından kesinti yapması mümkün değildir (Öget, 2020:123). Uygulamada; sağlık hizmetinin hatalı sunumu nedeniyle idarece ödenen tazminatın doğrudan ilgili memurlardan “müteselsilen” talep edildiği örneklere rastlanılmaktadır. Bu uygulamanın hukuka uygun olmadığına, idarenin ödediği tazminat bedelini doğrudan sorumlulardan “müteselsilen” talep edemeyeceğine ilişkin hukukî görüşler bulunmaktadır (Öget, 2020:122; Bayındır, 2007:570).

Sağlık hizmetinin kusurlu sunumu nedeniyle idarece ödenen tazminatın ‘tamamının hizmet kusuru kapsamında mı olduğu, yoksa zararın bir kısmının veya tamamının sağlık personelinin kişisel kusurundan mı kaynaklandığı, kusura birden fazla kamu görevlisi sebep olmuşsa bunların kusur oranları’, ilgili tazminat davasında mahkemece yapılan tespitler de dikkate alınarak, konuyla ilgili yaptırılacak bir soruşturma sonucu belirlenmelidir. Memur, kusurlu bulunduğu taktirde; ödenen tazminat bedeli, faiz bedeli ve yargılama giderlerinin toplamının “sorumluluğu orantısında” sağlık personeline rücu edilmesi gerektiği kuşkusuzdur.

Nitekim; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 24.02 2015 tarihli, EN: 2014/9407, KN: 2015/2052 sayılı kararında kamu görevlilerine rücu işlemleriyle ilgili vermiş olduğu bir kararında özetle; sorumlular arasında teselsül hükümleri uygulanamayacağını, yani zararın tamamından her bir sorumlunun ayrı

²¹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.02.2014, EN: 2013/4-579, KN: 2014/155. Erişim tarihi: 29 Aralık 2012, <http://kazanci.com.tr/gunluk/hgk-2013-4-579.htm>

ayrı sorumlu tutulamayacağını, tıbbi işlemlerin, bünyesinde zarar ihtimalini barındırdığını, idarenin organizasyondan kaynaklanan kusurunun tespiti sonrası dava edilen sorumluların, kendi aralarındaki iç ilişki bakımından ancak kusurları oranında sorumlu tutulabileceklerine hükmetmiştir (Yücel, 2017). Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 21.03.2019 tarihinde vermiş olduğu diğer bir kararında da rücu davalarında sorumlular arasında teselsül hükümlerinin değil, kusur oranında sorumluluğun esas olduğu, hususunu bir kez daha vurgulamıştır.²² Yargıtay, rücu işleminde “sorumlular arasında hakkaniyete göre bir denge kurulması gerektiğini vurgulamış, rücu davasına esas karar ve raporlarda davalı sağlık personelinin kusur durumunun “oransal olarak” belirtilmemesi, dava konusu olayın gerçekleşmesinde “ağır çalışma koşulları ve iş yoğunluğu” gibi hususların dikkate alınmaması hususlarını “eleştiri ve iptal konusu” yapmıştır.²³ Aynı şekilde Yargıtay 29.01.2019 tarihli bir kararında kusuru oranında idarenin de zararın bir bölümüne katlanması gerektiği görüşündedir.²⁴

Rücu işlemlerinin temel amacı, sorumlular arasında hakkaniyete göre bir denge sağlamaktır. İdarelerin, sağlık hizmetinin kusurlu sunumu nedeniyle ödedikleri tazminat bedelleri ancak kusurları oranında ilgili sorumlulara rücu edilebilir.

İdarenin ödemiş olduğu tazminat bedelini doğrudan ilgili sağlık personeline rücu etmesi durumunda, idarenin kendi organizasyon kusurlarından kaynaklanan eksikliklerini de personele yüklemeye çalışması hakkaniyetle bağdaşmaz. İdare, sağlık alanında fiilen yürütmek zorunda olduğu bir eksik ve hatalı hizmetten veya bu hizmetin denetimindeki eksikliklerden kaynaklanan zararlara da kendisi katlanmak zorundadır.

Sağlık personeli; sağlık hizmetinin sunumu esnasında yapması gereken standart uygulamayı yapmış ve buna rağmen istenmeyen bir durum ortaya çıkmışsa ve bunun sonucunda da idare tarafından bir tazminat ödenmişse, bir başka ifadeyle ortaya çıkan zarar, tamamen idarî sebeplerden kaynaklanıyorsa,

²² Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 21.03.2019, EN: 2018/4663, KN:2019/1662. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>

²³ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 17.06.2020, EN: 2017/3202, KN: 2020/2006, Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>;

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 03.06.2020, EN: 2018/5232, KN: 2020/1548, Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>;

²⁴ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 29.01.2019, EN: 2018/2951, KN: 2019/376. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasistemciWeb/>

bu takdirde söz konusu işlemi yapan sağlık personelinin sorumluluğundan söz edilemez.

Tazmin davalarına konu tıbbî müdahalelerde, personelin *çalışma koşulları*, iş yoğunluğu, teçhizat eksikliği, personel kısıtlılığı gibi hususlar birlikte değerlendirilmeden doğrudan ödenen tazminat bedelinin ilgili sağlık personeline rücu edilmesi hukuka uygun değildir. İdare tarafından bir sağlık personelinin ödenen tazminat bedelinden sorumlu tutulabilmesi için ilgili personelin mevcut olayda “kusurlu” olduğunun tespiti gerekir. Dava konusu edilen zararın oluşumunda sağlık personelinin kusurlu olduğuna yönelik bir tespit yoksa, ödenen tazminat bedellerinin ilgili personelden talep edilmemesi gerekir.

Uygulamada, genelde idare aleyhine açılan tam yargı kararları kaybedildiğinde hükmün istinaf ve Danıştay aşamalarından geçerek kesinleşmesi beklenilmeden hak sahiplerine tazminat bedelleri ödenmektedir. Zira hem kararın kesinleşmesi belli bir zaman almakta, hem de idare aleyhine olan karar kesinleştiğinde tazminat bedeline bir de faiz bedeli ilave olunmaktadır. Bu durum, idarenin ödediği toplam meblağı artırdığından; ilgili idare, tazminat kararı kendine tebliğ edilip, hak sahiplerince de resmî talepte bulunulması durumunda 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 28. maddesi gereği hükmolunan bedeli, 30 gün içerisinde hak sahibi davacıya ödeme yolunu tercih etmektedir.

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun’un Ek 12. maddesi çerçevesinde hekimler ve dış hekimleri, malpraktis nedeniyle “kendilerinden talep edilebilecek zararlar ile kurumlarınca kendilerine yapılacak rüculara karşı” sigorta yaptırmak zorundadırlar. Bu sigorta, hekimlere ve dış hekimlerine ödenen tazminat yönünden kısmen koruma sağlamaktadır. Ancak; bu uygulamaya diğer yardımcı sağlık personeli dâhil değildir. “Hekim ve dış hekimî sıfatını taşımayan” yardımcı sağlık personeli, söz konusu malî sorumluluk sigortası kapsamında değildir. Bu çerçevede hekim ve dış hekimî olan personel kendilerinden rücu istenilen meblağı Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçesi kapsamında ilgili sigorta şirketine bildirebilir. Sigorta poliçesindeki teminat limitleri dahilinde hekim ve dış hekimî sıfatını taşıyan sorumlu personelden rücu istenilen bedel, bu şekilde sigorta şirketinden tahsil olunabilir. Limiti aşan kısım için yine ilgili personele rücu edilebilir.

Diğer taraftan; ilgili sağlık çalışanları kendilerinden talep edilen ve kendilerinin sebep olduklarını kabul ettiği zararları idareye doğrudan ödemeyi kabul ederlerse, zarar bedeli kendilerinden Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde idarece tahsil olunur.

Sağlık hizmetinin sunumunda kusurlu görülen ve idarece ödenen tazminatın “kusuru oranında” kendisinden istenildiği memur, Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde kendisinden ödemesi istenilen meblağa itiraz ederse ve bu itiraz da idarenin ilgili birimlerince haksız görülürse, idare tarafından memur aleyhine adli yargıda (asliye hukuk mahkemelerinde) özel hukuk hükümleri çerçevesinde rücu davası açılır.

Doktrin ve yargı içtihatları gereği memura rücu işlemlerinde Borçlar Kanunu’nun 41. maddesi ve devamı hükümlerinin esas alınacağı kabul edilmektedir (Güneş ve Gündüz, 2015:7-19). 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 73. maddesi gereği, idareler hak sahiplerine ödeme yaptıktan en geç 2 yıl içinde ilgili sağlık personeline rücu davası açmaktadırlar. Zira mezkûr madde gereği, idarenin sorumlu personeli öğrendiği tarihten itibaren 2 yıl, her halde tazminatın tamamının ödendiği tarihten itibaren de 10 yılın geçmesiyle rücu istemi zaman aşımına uğramaktadır.

İdare aleyhine açılan tam yargı davasında, memurun bir kusurunun tespit edilmesi, memur aleyhine hukuk mahkemelerinde açılan rücu davasında söz konusu kusurun yeniden araştırılmasına engel teşkil etmez (Öget, 2020:120). Ancak, bu durumun mahkemenin takdirinde olduğu da unutulmamalıdır.

Diğer taraftan; “Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Kurum Katkısına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ” çerçevesinde; ilgili idare, kusurlu işlemi gerçekleştiren sigortalı hekim veya diş hekiminin neden olduğu zarar tutarını davayı kazanan hak sahiplerine ödediği anda Türk Borçlar Kanunu’ndaki halefiyet müessesesi gereğince sigorta şirketinden alacaklı sıfatını kazanmaktadır. Borçlar Kanunu kapsamında “halefiyet”, “başkasına ait bir borcu eda eden kişinin yasa hükmüne dayanarak alacaklının yerine geçmesi, onun hak ve yetkilerine kanunen sahip olması” şeklinde tanımlanabilir (Canyürek, 2003:131).

Bu çerçevede; sağlık hizmetinin sunumundaki kusurlar nedeniyle tazminat ödemeye mahkûm olup, bu tazminat bedelini hak sahiplerine ödeyen idarelerin,

ödedikleri söz konusu tazminat bedelini hekimin kusuru oranında “öncelikli olarak hekimin sigorta şirketinden talep etmeleri” mümkün olup, bu yola müracaat edilmesi durumunda ilgili sigorta şirketinin temerrüde düşmesi söz konusu olursa, bu taktirde sigorta şirketi aleyhine yargı yoluna gidilmesi gerektiği açıktır.

Bu hususlara ilave olarak; idari yargı mercilerinde kaybedilen tazminat davaları neticesinde; üçüncü kişilere ödenen tazminat bedelleri sebebiyle sorumlu sağlık personeline söz konusu bedellerin rücu edilebilmesi için, yaptırılan inceleme ve soruşturmalar sonucunda; mevcut “kamu zararından” memurun doğrudan sorumlu olmadığı tespit edilirse, ödenen “tazminat bedelinin tamamının” veya memurun ödenen tazminat nedeniyle oluşan zarardan “belli bir oranda” sorumluluğu yani “kişisel kusuru” tespit edilirse, “memurun sorumlu olmadığı orana tekabül eden tazminat miktarının”, yetkili malî birimlerce meri malî mevzuata göre “netice hesaplarına alınarak” ilgili personelden alacaklar hesaplarının da kapatılması gerekmektedir.

27/5 Dönem, 2/4290 Esas Numarasıyla 16/03/2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan “Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin 15. maddesi kapsamında 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Genel Kanunu’na ilave olunması düşünülen Ek 18. madde gereği²⁵; Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Devlet Üniversitelerinde görev yapan sağlık personelinin, üçüncü kişilere verdikleri zararlarının tazmini için açılan davalar neticesinde, idare tarafından ödenen tazminat bedellerinin ilgili sağlık personeline rücu edilebilmesi için, “sağlık personelinin kusuru esas alınarak rücu işlemine karar verilmesi” Sağlık Bakanlığı bünyesinde kurulacak Mesleki Sorumluluk Kurulu’nun sorumluluğuna verilmektedir. Bu çerçevede yapılacak yeni düzenlemelerle, idarenin organizasyon sorumluluğu kapsamında doğrudan kendisinin üstlenmesi gereken tazminat bedellerinin ilgili personele rücu edilmemesi, sorumluluk ve kusur oranının rücu işlemlerinde idare tarafından dikkate alınması konularında uygulamada birlik sağlanacağı değerlendirilmektedir.

²⁵ “Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Erişim tarihi: 27 Nisan 2022, <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-4290.pdf>

SONUÇ

İdarenin tazmin sorumluluğu, kamu hizmetinin sunulması esnasında kişilerde ortaya çıkan zararların idare tarafından, idarenin sorumluluğu oranında maddi olarak giderilmesi anlamına gelir. İdarenin sağlık hizmetinin sunumu esnasında kendi üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemesi durumunda, kişilerin uğramış olduğu maddî ve manevî zararların tazmin edilmesi, “idarenin tazmin sorumluluğu” hususuyla doğrudan ilgilidir. Ancak idarenin, bu gibi faaliyetlerin özündeki riskleri önceden tespit ederek, tazmine konu olabilecek zararların oluşmaması veya oluşacak zararların minimize edilmesi için gereken önleyici/koruyucu tedbirleri alması gerekir.

Ülke genelinde etkili bir sağlık hizmeti verilmesi, bina, teçhizat, personel ihtiyaçlarının giderilmesi, çalışanların iyi eğitilmesi hususlarının yanı sıra sağlık hizmetlerinin mevzuata uygun olarak verildiğinin denetimi de devletin aslî görevidir. Kamu idaresi tarafından sağlık hizmetinin sunumu sürecinde alınan tedbirlere rağmen “istenmeyen bazı durumların ortaya çıkması” her zaman mümkündür. Söz konusu bu “istenmeyen durumlar”, kimi zaman verilen sağlık hizmetinin organizasyonundan kaynaklanmakta, kimi zaman da sağlık hizmetini ifa eden kamu görevlisinin “hatası, ihmali, acemiliği, yetersizliği, kusuru veya kastı” neticesinde ortaya çıkmaktadır. Yargı kararlarında vurgulandığı üzere; kamu görevlilerine doğrudan izafe edilebilecek bir kusur bulunmaksızın da idarenin genel yükümlülükleri kapsamında hizmet kusuru ortaya çıkmış olabilir

İdari faaliyet esnasında “kişisel sorumluluğu” tespit edilen kamu görevlilerine meri mevzuat çerçevesinde idarenin rücu işlemlerini başlatması Anayasal bir zorunluluktur. İdarenin, idarî yargı mercilerince tazminata mahkûm edilmesi durumunda, idarenin kendi yaptıracağı inceleme/soruşturma neticesi, sağlık personelinin “kişisel kusuru” tespit edilirse, meri mevzuata göre idarenin ödediği tazminat bedelini ilgili kamu görevlisine rücu etmesi gerektiği kuşkusuzdur. Bu doğrultuda; rücu soruşturmalarında idarenin organizasyon sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gereken hususların da dikkate alınması, sorumluluğun oransal olarak belirlenmesi, eğer konu yargıya intikal etmişse ilgili mahkemeler tarafından alınan bilirkişi raporlarındaki tespitlerin de bu konuda yapılacak idari soruşturmalarda dikkate alınması gerekmektedir.

Türk idare hukukunda “hizmet kusuru” kavramının yargısal içtihatlarla geliştirildiği ve hizmet kusuru kavramının sınırlarının gittikçe genişlediği de dikkate alınarak, tıbbî müdahaleler sırasında ortaya çıkan istemeyen durumlar nedeniyle oluşan zararların tazmini için idarenin ödediği bedeller ilgili personele rücu edilirken sağlık hizmetinin “eksik, hatalı ve kusurlu” sunumundan dolayı idarenin kendi organizasyon sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gereken hususların da “ilgili memur lehine” değerlendirilmesi gerekir.

İdarenin ödediği tazminat bedellerinin tamamını “doğrudan ilgili işlemleri yapan sağlık personelinin müteselsil olarak talep etmesi” hukuka uygun bir uygulama değildir. Rücuya konu tazminat bedelinin, tespit edilen kusurları ve sorumlulukları oranında ilgili personelden talep edilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

Akgül, A. (2016, Ocak). İdarenin Sağlık Hizmetlerinden Doğan Tazmin Sorumluluğu ve Danıştay’ın Yeni Yaklaşımı. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20(1), 269-302. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789013>

Akyılmaz, B. (2011, Aralık). *Kamu Zararı ve Kamu Zararında Rücu*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 69(1-2), 61-78. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97622>

Altay, E. (2004). *İdarî Yargı Kararlarının Uygulanmasından Doğan Uyuşmazlıklar*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Armağan, T. (1997). *İdarenin Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Atay, E. E. (2016). *İdare Hukuku* (5. Basım). Ankara: Turhan Kitabevi.

Atay E. E., Odabaşı H. ve Gökcan H. T. (2010). *Teori ve Yargı Kararları Işığında İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Avcı, M. (2012, Ocak). *Sağlık Hizmetlerinde İdarenin Mali Sorumluluğu*. Ankara Barosu Dergisi. (1), 105-140. Ankara: Ankara Barosu Yayınları. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/397920>

Baş, Z. B. (2003). *Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Sonucu Ortaya Çıkan Zararlardan Dolayı İdarenin Sorumluluğu*. 135. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu kitabı içinde (ss.72-88). Ankara: Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları.

Bayındır, S. (2007, Haziran-Aralık). *Sağlık Hizmetlerinde İdarenin ve Hekimlerin Sorumluluğu*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1-2), 551-589. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/22702>

Canyürek, M. (2003). *Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış ilişkiler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık

Çınarlı, S. (2013). *İdarenin Sağlık Hizmetinin Sunumundan Kaynaklanan Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Orion Kitabevi.

Deniz, B. (2021). *İdarenin Sorumluluğunu Doğuran Hizmet Kusuru ve Hizmet Kusuru-Kişisel Kusur Ayrımı*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (153), 187-234. Ankara: TBB Yayını. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2021-153-1969>

Ersöz, A.K. (2012). *Türk İdaresinin Sağlık Hizmetlerinden Kaynaklanan Sorumluluğu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Ermumcu, F. (2020). *Sağlık Hizmetlerinden Kaynaklanan Zararlarda İdarenin Sorumluluğunu Azaltan Veya Ortadan Kaldıran Haller*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Evren, Ç. C. (2011). *Hizmet Kusuru Haksız Fiil Ayrımı ve Yargı Düzeni*. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (95), 175-196. Ankara TBB Yayını. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-95-723>

Gökcan, H. T. (2014). *Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk* (2. Basım) Ankara: Seçkin Yayınları.

Günday, M. (2015). *İdare Hukuku* (10. Basım). Ankara: İmaj Yayınevi.

Güneş, M. ve Gündüz, M. (2015, Temmuz). *Kamu Görevlisine Rücu Edilmesinde Hukuki Sorunlar ve İdari Yargı Kararları Işığında Güncel Bir Değerlendirme*. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(7), 7-19. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, https://ufuk.edu.tr/uploads/page/enstituler/sosyal-bilimler/ensdergi/say-7/mehmet_gne-mustaf_gndz.pdf

- Gözübüyük, A. Ş. (2020). *Yönetmelik Yargı (37. Basım)*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gözler, K. ve Kaplan, G. (2018). *İdare Hukuku Dersleri (20. Basım)*, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Hakeri, H. (2019). *Tıp Hukuku (16. Bası)*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Hancı, İ. H. (1995). *Hekimin Yasal Sorumlulukları*. İzmir: Egem Tıbbî Yayıncılık.
- Kalabalık, H. (2018). *İdare Hukuku Dersleri Cilt: 2, (3. Basım)* Konya: Sayram Yayınları.
- Kaya, M. (2012). Hekimin Hastayı Aydınlatma Yükümlülüğünden Kaynaklanan Tazminat Sorumluluğu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (100), 45-82. Ankara: TBB Yayını. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-100-1181>
- Kaplan, G. (2004). İdarenin Sağlık Kamu Hizmetinin Yürütülmesinden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluğu Alanında Yeni *Gelişmeler*. *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*, 19-1, 173–199. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://www.idare.gen.tr/kaplan-saglik.htm>
- Kızılyel, S. (2008). *Hastane Yönetiminin Sorumluluğu*, Sağlık Hukuku Kurultayı (1-3 Kasım 2007) kitabı içinde, (ss.203-240). Ankara: Ankara Barosu Yayınları.
- Odyakmaz, Z. ve Keskin, B. (2020). *Anayasa Mahkemesi ve Danıştay Kararları Işığında Sağlık Hizmetlerinde İdarenin Kusursuz Sorumluluğunun Gerekliliği*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Odyakmaz, Z., Kaymak, Ü. ve Ercan, İ. (2014.) *İdari Yargı, Konu Soru Mevzuat (10. Basım)*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Orulluoğlu, C. (2012). *Kamu Zararı (2. Basım)*. Ankara: Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını.
- Öget, M. (2020). *Tıbbi Uygulama Hatalarına İlişkin Tam Yargı Davalarında Zamanaşımı*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Özay, İ. H. (1996). *Günüşiğinde Yönetim*. İstanbul: Filiz Kitapevi.

Özçetin, S. (2015). *Sağlık Hizmet Kusurunda Rücu*. Uluslararası Sağlık Hukuku Sempozyumu kitabı içinde. (ss.353-390). Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını.

Yaşar, H. N. (2008). İdarenin Sorumluluğu Üzerine Düşünceler, İstanbul Üniversitesi Hukuk Mecmuası, 66(1), 201-219. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/95680>

Yayla, A. (2015). İdarenin Kusursuz Sorumluluğu. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Yayla, Y. (2010). İdare Hukuku (2. Basım). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Yıldırım, T. (2019, Aralık). *Danıştay Kararlarında Mücbir Sebep Kavramı*. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, 25(2), 1520-1538.

Yıldız, H. (2016). İdarenin Sosyal Risk Sorumluluğunda İliyet Bağı Meselesi. Türkiye Barolar Birliği Dergisi. (116), 135-178. Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2015-116-1444>.

Yılmaz, E. N. (2019). *Karşılaştırmalı Hukukta Tıbbî Malpraktis ve Arabuluculuk Uygulamaları*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Yücel, A. A. (Temmuz 2017). İdare Tazminat Kararlarının Tümünü Hekime Rücu Etmeli Mi? Erişim tarihi: 29 Aralık 2021, <https://www.hanyaloglu-acar.av.tr/idari-tazminat-kararlari>

